

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ,
ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Валентина АРАНЧІЙ

«19» квітня 2023 р.

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

освітньо-професійна програма Економіка підприємства
спеціальність 051 Економіка
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
другий (магістерський) рівень вищої освіти

Полтава 2023

Розробники:

Самойлик Юлія, професор кафедри економіки та міжнародних економічних відносин, д.е.н., професор;

Дивнич Ольга, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин, к.е.н., доцент;

Миколенко Інна, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин, д.е.н., доцент;

Загребельна Ірина, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин, к.е.н., доцент;

Гаркавенко Микола, головний економіст ВСК «Злагода» Полтавського району Полтавської області;

Гребельна Аліна, економіст ТОВ «Коновалівка-Агро» Полтавського району Полтавської області.

Наскрізна програма практики розглянута та схвалена на засіданні кафедри економіки та міжнародних економічних відносин
Протокол від 3 квітня 2023 р. № 14

Завідувач кафедри економіки та міжнародних економічних відносин

Петро МАКАРЕНКО

Наскрізна програма практики схвалена радою з якості вищої освіти спеціальності «Економіка»
Протокол від 19 квітня 2023 р. № 8

Голова ради з якості вищої освіти спеціальності «Економіка»

Ольга ДИВНИЧ

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	4
1. ОПИС ПРАКТИК.....	7
1.1. Виробнича практика «Стажування з фаху».....	7
1.2. Переддипломна практика.....	9
2. ЗМІСТ ПРАКТИК.....	12
2.1. Виробнича практика «Стажування з фаху».....	12
2.2. Переддипломна практика.....	15
3. ВИМОГИ ДО БАЗ ПРАКТИК.....	17
4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИК.....	18
5. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИК І ОЦІНЮВАННЯ ЇХ РЕЗУЛЬТАТІВ	20
ДОДАТКИ.....	21

ВСТУП

Наскрізна програма практики розробляється згідно освітньо-професійної програми «Економіка підприємства» та навчального плану підготовки студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 051 Економіка.

Метою практики є набуття студентами фахових компетентностей, на основі отриманих теоретичних знань, для прийняття самостійних рішень у виробничих умовах; оволодіння студентами сучасними методами, навичками, вміннями та формами організації праці у сфері їх професійної діяльності; виховання потреби систематично поповнювати свої знання та застосовувати їх в майбутній професійній діяльності.

Завдання практики:

- оволодіння сучасними методами комплексного економічного аналізу діяльності підприємства та його підрозділів;
- оволодіння методами діагностики конкурентного середовища підприємства;
- формування творчого дослідницького підходу до виявлення резервів виробництва і розроблення заходів щодо ефективного використання ресурсів підприємства;
- формування у майбутніх фахівців умінь та навичок діагностики конкурентного середовища підприємства;
- формування у майбутніх фахівців умінь та навичок розробки окремих розділів планів виробничо-господарської діяльності підприємства;
- техніко-економічне обґрунтування освоєння нових видів продукції, нової техніки, прогресивної технології, механізації та автоматизації виробничих процесів;
- формування на базі одержаних у закладі освіти знань професійних умінь, навичок, необхідних для прийняття самостійних рішень;
- обґрунтування пропозицій щодо впровадження інноваційних технологій виробництва та управління підприємством;
- формування навичок розробки загальних і функціональних стратегій підприємства;
- формування умінь та навичок розробки ефективних систем мотивації та оплати праці персоналу;
- оволодіння навичками розробки бюджетів підприємства;
- систематичне оновлення та творче застосування набутих знань у практичній діяльності при вирішенні завдань, які постають при реалізації ключових функцій економічного аналізу та планування діяльності підприємства.

Проходження практики сприяє формуванню:

компетентностей:

загальних:

- здатність генерувати нові ідеї (креативність);
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

– здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності);

– здатність розробляти та управляти проєктами;

– здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів);

– здатність проводити дослідження на відповідному рівні;

– здатність обґрунтовувати дії та рішення в мінливому економічному середовищі.

фахові:

– здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень;

– здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки;

– здатність використовувати сучасні інформаційні технології, методи та прийоми дослідження економічних та соціальних процесів, адекватні встановленим потребам дослідження;

– здатність визначати ключові тренди соціально-економічного та людського розвитку;

– здатність формулювати професійні задачі в сфері економіки та розв'язувати їх, обираючи належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурси;

– здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання;

– здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень;

– здатність застосовувати науковий підхід до формування та виконання ефективних проєктів у соціально-економічній сфері;

– здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем;

– здатність забезпечувати результативність використання інноваційного потенціалу підприємств, оцінювати ефективність процесу інвестування в інновації.

– здатність визначати специфічні чинники конкуренції та оцінювати конкурентоспроможність підприємств на відповідному ринку;

програмних результатів навчання:

– формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем.

– розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності.

– вільно спілкуватися з професійних та наукових питань державною та іноземною мовами усно і письмово.

– розробляти соціально-економічні проєкти та систему комплексних дій

щодо їх реалізації з урахуванням їх цілей, очікуваних соціально-економічних наслідків, ризиків, законодавчих, ресурсних та інших обмежень.

- дотримуватися принципів академічної доброчесності.
- оцінювати результати власної роботи, демонструвати лідерські навички та вміння управляти персоналом і працювати в команді.
- обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропоновані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.
- збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.
- приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, методів та інструментарію соціально-економічних досліджень.
- застосовувати сучасні інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення у соціально-економічних дослідженнях та в управлінні соціально-економічними системами.
- визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.
- обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики.
- оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.
- розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально-економічних систем.
- розробляти й обґрунтовувати механізми управління інноваційним розвитком та забезпечувати результативність використання інноваційного потенціалу підприємств;
- визначати й оцінювати показники конкурентоспроможності підприємств, розробляти та реалізовувати стратегії розвитку конкурентних переваг у сучасних умовах господарювання;
- формулювати обґрунтовані висновки за результатами наукових та прикладних досліджень, уміти презентувати результати.

1. ОПИС ПРАКТИК

Навчальним планом підготовки студентів за освітньо-професійною програмою Економіка підприємства другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 051 Економіка денної форми навчання 2023 року набору передбачені наступні види практик (табл. 1).

Таблиця 1

Види, назви і обсяги практик студентів освітньо-професійної програми «Економіка підприємства» другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 051 Економіка 2023 року набору

№ з/п	Назва практики	Семестр	Обсяг практики	
			кредитів ЄКТС	годин
Виробнича практика				
1.	Стажування з фаху	1	6	180
Переддипломна практика				
2.	Переддипломна практика	3	6	180

1.1. Виробнича практика «Стажування з фаху»

Метою виробничої практики «Стажування з фаху» є ознайомлення безпосередньо на підприємствах (організаціях, установах) із операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю бази практики, відпрацювання вмінь і навичок зі спеціальності, закріплення знань, отриманих при вивченні певного циклу теоретичних дисциплін та придбання первинного практичного досвіду.

Завдання виробничої практики «Стажування з фаху»:

– розвиток навичок і вмінь інформаційно-аналітичної проектно-дослідницької, діагностичної, інноваційної та консалтингової діяльності для вирішення прикладних проблем управління підприємницькими структурами, удосконалення системи управління їх діяльністю в сучасних умовах господарювання;

– набуття вміння адаптації теоретичних положень, методичного інструментарію передового досвіду підприємництва до умов діяльності конкретного підприємства;

– закріплення практичних навичок проведення економічного дослідження, формування його інформаційного, правового та методичного забезпечення, виходячи із суті проблем, що вирішуються, та обмежень, пов'язаних з діяльністю конкретного підприємства;

– впровадження розроблених рекомендацій та пропозицій у практичну діяльність підприємства;

– формування вмінь здійснювати науково-дослідну діяльність, збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних завдань.

Проходження виробничої практики «Стажування з фаху» сприяє формуванню:

компетентностей:

загальні:

ЗК 3. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК 4. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 5. Здатність працювати в команді.

ЗК 8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК 9. Здатність обґрунтовувати дії та рішення в мінливому економічному середовищі.

фахові (спеціальні):

СК 1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.

СК 3. Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки.

СК 4. Здатність використовувати сучасні інформаційні технології, методи та прийоми дослідження економічних та соціальних процесів, адекватні встановленим потребам дослідження.

СК 6. Здатність формулювати професійні задачі в сфері економіки та розв'язувати їх, обираючи належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурси.

СК 7. Здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання.

СК 8. Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

СК 9. Здатність застосовувати науковий підхід до формування та виконання ефективних проєктів у соціально-економічній сфері.

СК 11. Здатність забезпечувати результативність використання інноваційного потенціалу підприємств, оцінювати ефективність процесу інвестування в інновації.

СК 12. Здатність визначати специфічні чинники конкуренції та оцінювати конкурентоспроможність підприємств на відповідному ринку.

СК 13. Здатність виявляти особливості діяльності суб'єктів аграрного бізнесу та оцінювати їх економічну роботу.

програмних результатів навчання:

ПРН 1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем.

ПРН 2. Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності.

ПРН 5. Дотримуватися принципів академічної доброчесності.

ПРН 6. Оцінювати результати власної роботи, демонструвати лідерські навички та вміння управляти персоналом і працювати в команді.

ПРН 7.Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропоновані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.

ПРН 8. Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.

ПРН 9. Приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, методів та інструментарію соціально-економічних досліджень.

ПРН 12. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризику.

ПРН 13. Оцінювати можливі ризику, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

ПРН 15. Розробляти й обґрунтовувати механізми управління

ПРН 15. Розробляти й обґрунтовувати механізми управління інноваційним розвитком та забезпечувати результативність використання інноваційного потенціалу підприємств.

ПРН 16. Визначати й оцінювати показники конкурентоспроможності підприємств, розробляти та реалізовувати стратегії розвитку конкурентних переваг у сучасних умовах господарювання.

ПРН 17. Формулювати обґрунтовані висновки за результатами наукових та прикладних досліджень, уміти презентувати результати.

ПРН 18. Аналізувати тенденції розвитку суб'єктів аграрного бізнесу, формувати стратегії та прогнози їх розвитку, здійснювати економічне обґрунтування проектів щодо організації аграрного бізнесу.

1.2. Переддипломна практика

Метою переддипломної практики є узагальнення і вдосконалення здобутих ними знань, практичних умінь та навичок на базі конкретного суб'єкта господарювання, оволодіння професійним досвідом та готовності їх до самостійної трудової діяльності, а також збору матеріалів для написання кваліфікаційної роботи.

Завдання переддипломної практики:

– розвиток практичної підготовки здобувачів вищої освіти до самостійної роботи на фахових посадах, поглиблення та закріплення теоретичних знань та практичних навичок зі спеціальності й навчальних дисциплін циклу практичної підготовки, уміння працювати з фактичним матеріалом виробничої діяльності підприємства й використовувати його для виконання кваліфікаційного завдання;

– формування умінь і навичок роботи за фахом, набуття досвіду організаційної, виховної роботи в колективі;

– ознайомлення безпосередньо на підприємстві з інноваційними технологіями ведення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;

– підготовка здобувачами вищої освіти індивідуального завдання з усебічного вивчення конкретної проблеми управління організацією, збір практичних та статистичних матеріалів для виконання кваліфікаційної роботи.

Проходження переддипломної практики сприяє формуванню компетентностей:

загальні:

ЗК 1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК 6. Здатність розробляти та управляти проектами.

ЗК 7. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

фахові (спеціальні):

СК 1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.

СК 3. Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки.

СК 4. Здатність використовувати сучасні інформаційні технології, методи та прийоми дослідження економічних та соціальних процесів, адекватні встановленим потребам дослідження.

СК 5. Здатність визначати ключові тренди соціально-економічного та людського розвитку.

СК 6. Здатність формулювати професійні задачі в сфері економіки та розв'язувати їх, обираючи належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурси.

СК 7. Здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання.

СК 8. Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

СК 9. Здатність застосовувати науковий підхід до формування та виконання ефективних проєктів у соціально-економічній сфері.

СК 10. Здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем.

СК 11. Здатність забезпечувати результативність використання інноваційного потенціалу підприємств, оцінювати ефективність процесу інвестування в інновації.

СК 12. Здатність визначати специфічні чинники конкуренції та оцінювати конкурентоспроможність підприємств на відповідному ринку.

СК 13. Здатність виявляти особливості діяльності суб'єктів аграрного бізнесу та оцінювати їх економічну роботу.

програмних результатів навчання:

ПРН 1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем.

ПРН 2. Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з

питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності.

ПРН 3. Вільно спілкуватися з професійних та наукових питань державною та іноземною мовами усно і письмово.

ПРН 4. Розробляти соціально-економічні проекти та систему комплексних дій щодо їх реалізації з урахуванням їх цілей, очікуваних соціально-економічних наслідків, ризиків, законодавчих, ресурсних та інших обмежень.

ПРН 5. Дотримуватися принципів академічної доброчесності.

ПРН 6. Оцінювати результати власної роботи, демонструвати лідерські навички та вміння управляти персоналом і працювати в команді.

ПРН 7. Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропонувані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.

ПРН 8. Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.

ПРН 9. Приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, методів та інструментарію соціально-економічних досліджень.

ПРН 10. Застосовувати сучасні інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення у соціально-економічних дослідженнях та в управлінні соціально-економічними системами.

ПРН 11. Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.

ПРН 12. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики.

ПРН 13. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

ПРН 14. Розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально-економічних систем.

ПРН 15. Розробляти й обґрунтовувати механізми управління інноваційним розвитком та забезпечувати результативність використання інноваційного потенціалу підприємств.

ПРН 16. Визначати й оцінювати показники конкурентоспроможності підприємств, розробляти та реалізовувати стратегії розвитку конкурентних переваг у сучасних умовах господарювання.

ПРН 17. Формулювати обґрунтовані висновки за результатами наукових та прикладних досліджень, уміти презентувати результати.

ПРН 18. Аналізувати тенденції розвитку суб'єктів аграрного бізнесу, формувати стратегії та прогнози їх розвитку, здійснювати економічне обґрунтування проектів щодо організації аграрного бізнесу.

2. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

2.1. Виробнича практика «Стажування з фаху»

Тема 1. Загальна характеристика підприємства (установи, організації тощо)

Ознайомитись зі специфікою діяльності підприємства – об'єкта практики, організаційною структурою, виробничим напрямом, рівнем ресурсного забезпечення, зокрема охарактеризувати:

- статус підприємства (дату створення, юридичну адресу, форму власності, належність до певної організаційно-правової форми, основні цілі та обмеження діяльності);
- середовище функціонування підприємства;
- зміст діяльності підприємства: напрями діяльності, функції, види послуг;
- місце підприємства у виробничо-господарському комплексі країни або регіону: скласти схему його взаємозв'язків з іншими підприємствами, організаціями і установами (зовнішнім середовищем); оцінити стабільність зв'язків, облік і контроль виконання господарських договорів, ступінь їх ефективності, вплив на діяльність підприємства та конфігурацію органів управління;
- ресурсне забезпечення підприємства.

Тема 2. Оцінка виробничого потенціалу підприємства

Дослідити склад виробничого потенціалу підприємства: визначити основні складові виробничого потенціалу підприємства; проаналізувати підходи до оцінки виробничого потенціалу підприємства; визначити основні етапи діагностики виробничого потенціалу підприємства.

Провести фінансову діагностику підприємства: проаналізувати рух, якісний стан основних засобів та склад і структуру оборотних засобів підприємства; визначити показники забезпеченості та ефективності використання основних виробничих і оборотних засобів підприємства; з'ясувати фінансову стабільність та платоспроможність підприємства.

Провести діагностику трудового потенціалу підприємства: визначити кількісний та якісний склад персоналу; проаналізувати фонд оплати праці у підприємстві та чинники його формування; визначити ефективність використання трудового потенціалу підприємства.

Проаналізувати виробничу програму підприємства: визначити виробничу спеціалізацію підприємства; проаналізувати стан виробництва продукції.

Тема 3. Система бюджетування та бюджетне управління на підприємстві

З'ясувати організацію бюджетного управління на підприємстві: охарактеризувати організацію бюджетного планування на підприємстві; обґрунтувати механізм стратегічного та оперативного бюджетного планування на підприємстві; розробити бюджетну архітектуру підприємства (систему операційних та фінансових бюджетів), визначити необхідну кількість бюджетів, які формуються на рівні підрозділів, та схем їх консолідації.

Дослідити технологію формування операційних бюджетів на підприємстві: розробити прогноз обсягу реалізації продукції підприємства за видами; спираючись на дані сформованого бюджету продажів, розробити бюджет виробництва продукції за видами, розробити для підприємства систему бюджетів витрат та бюджет собівартості за видами продукції.

Визначити систему фінансових бюджетів підприємства: охарактеризувати наявну доходну і видаткову частину бюджету підприємства за видами діяльності підприємства; розрахувати планові обсяги надходжень та видатків та визначити плановий чистий рух грошових коштів у розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

Тема 4. Фінансова діагностика підприємства

Визначити склад, структуру та динаміку активів (майна) та шляхи його формування шляхом горизонтального та вертикального аналізу майна підприємства.

Проаналізувати показники формування фінансових результатів та визначити напрями їх підвищення: визначити фактори формування показників фінансових результатів за видами діяльності підприємства; провести розрахунок і проаналізувати динаміку показників рентабельності та окупності; визначити вплив факторів на зміну показників загальної рентабельності сукупного капіталу, обґрунтувати шляхи підвищення загальної рентабельності сукупного капіталу.

З'ясувати ліквідність та платоспроможність підприємства та шляхи їх підвищення: провести групування оборотних активів за рівнем ліквідності та зобов'язань за терміновістю оплати; провести розрахунок і дати оцінку рівня та динаміки відносних показників які характеризують ліквідність і платоспроможність підприємства.

Тема 5. Конкурентоспроможність підприємства

Визначити конкурентні переваги підприємства: ідентифікувати всі види конкурентних переваг, якими володіє підприємство; охарактеризувати внутрішні та зовнішні конкурентні переваги підприємства; визначити конкурентні переваги, що мають бути досягнутими в майбутньому для підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Оцінити конкурентоспроможність продукції: проаналізувати рівень цінової конкурентоспроможності продукції у підприємстві; здійснити оцінку конкурентоспроможності продукції за допомогою розрахункового інтегрального показника конкурентоспроможності та графічного методу (багатокутника конкурентоспроможності); розробити пропозиції щодо удосконалення товарного асортименту продукції підприємства з урахуванням показників конкурентоспроможності.

Визначити рівень конкурентоспроможності підприємства: виявити та провести аналіз діяльності найближчих діючих та потенційних підприємств-конкурентів; за допомогою одного із розрахункових методів визначити конкурентоспроможність підприємства (метод рангів, метод балів тощо); зробити висновки відносно конкурентоспроможності підприємства та дати пропозиції щодо підвищення його рівня.

Тема 6. Обґрунтування соціально-економічних проєктів

Етапи фінансово-економічного обґрунтування проєкту:

Попередній розгляд та аналіз інвестиційного проєкту – визначення джерела фінансування з внесенням проєкту до інформаційної бази даних інвестиційних проєктів.

Поглиблений аналіз інвестиційного проєкту – визначення потенційної можливості реалізації проєкту за рахунок коштів кредитора (банку) та спроможності позичальника раціонально розпорядитися залученими інвестиційними коштами з метою отриманого очікуваного результату.

Розрахунок вартості майбутніх грошових потоків, яку генерує інноваційна продукція, що запланована проєктом.

Аналіз очікуваних виробничих витрат і пов'язаних з цим платежів. Кошторис доходів і витрат проєкту.

Розрахунок витрат матеріалів.

Бізнес-план та техніко-економічне обґрунтування проєктів: спільні риси та відмінності. Методика складання бізнес-плану інвестиційного проєкту.

Тема 7. Науково-дослідна діяльність

Метою науково-дослідної частини виробничої практики є набуття здобувачами вищої освіти досвіду самостійної науково-дослідної роботи та опрацювання методики її проведення, поглиблення теоретичних знань у сфері економічних відносин, підбір фактичного матеріалу для написання кваліфікаційної роботи, формування вмій і навичок опрацювання наукових та інформаційних джерел.

Здобувачі вищої роботи під час проходження науково-дослідної частини виробничої практики мають такі завдання:

- вивчення теоретичних класичних джерел за обраною науковою проблемою, пов'язаною зі спеціалізацією кафедри та відповідно до наукової проблеми дослідження щодо майбутньої кваліфікаційної роботи;
- визначення стану розробки питань обраної наукової проблеми у вітчизняній та іноземній науковій літературі;
- визначення структури та основних завдань магістерського дослідження;
- оволодіння методикою обробки та аналізу статистичних даних;
- підготовка до апробації основних теоретичних та практичних рекомендацій кваліфікаційної роботи (у формі виступів на конференціях, написанні наукових статей, рекомендацій до управління тощо).

Зміст науково-дослідної частини виробничої практики повинен відповідати напряму наукових досліджень студента магістратури. Під час практики надається можливість застосувати нові методи та отримати необхідні результати досліджень, що їх проводить студент при написанні кваліфікаційної роботи.

2.2. Переддипломна практика

Під час переддипломної практики виконується індивідуальне завдання. Зміст індивідуального завдання, порядок його виконання визначається та погоджується керівником практики. Ефективність виконання індивідуального завдання значною мірою залежить від того наскільки правильно зорієнтований студент на зміст практичного завдання, на його пріоритетні питання, а також на раціональний розподіл часу, відведеного на проходження практики.

Завдання можуть бути пов'язані не лише з написанням кваліфікаційної роботи, а й з науково-дослідною роботою кафедри з державної та господарської тематики, підготовкою доповідей на студентську наукову конференцію. Науково-дослідна робота в період практики має бути спрямована на підвищення фахового рівня підготовки здобувачів вищої освіти.

Після закінчення переддипломної практики здобувач вищої освіти має підготувати пропозиції щодо змісту першого варіанту теоретико-методологічного розділу та дослідницько-аналітичного розділу розділів кваліфікаційної роботи, комплексу завдань для дослідження з використанням комп'ютерних технологій. Пропозиції щодо змісту теоретико-методологічного розділу та дослідницько-аналітичного розділів кваліфікаційної роботи повинні мати логічний, доказовий, аргументований характер і відповідати таким вимогам:

- містити поглиблений всебічний аналіз досліджуваної проблеми;
- містити елементи самостійного дослідження;
- містити розрахунки, виконані на ЕОМ;
- містити достатній для обґрунтування пропозицій аналіз досліджуваної проблеми у межах досліджуваного підприємства.

По закінченню переддипломної практики здобувач вищої освіти подає на кафедру науковому керівнику ґрунтовні пропозиції щодо вдосконалення діяльності підприємства, запропонований для подальшого дослідження комплекс розробок з використанням комп'ютерних технологій.

Тема 1. Теоретичне обґрунтування обраної теми дослідження

Вивчення теоретичних та методологічних аспектів досліджуваної проблеми, аналітичний огляд літературних джерел з предмета наукового дослідження, критично аналізуються різні погляди, здійснюється їх наукова класифікація, основні фактори впливу на стан і розвиток досліджуваного об'єкта тощо. Теоретичне обґрунтування, суть, значення, класифікаційні характеристики, історія та тенденції розвитку предмета дослідження, методологічні підходи повинні мати елементи полемічності, розкривати власну позицію щодо предмета дослідження, що створює передумови для проведення у наступному розділі власних наукових досліджень.

Тема 2. Аналітико-дослідницький розділ

Ґрунтовний аналіз фактичного стану досліджуваної проблеми виключно на матеріалах підприємства-об'єкта переддипломної практики та середовища його функціонування із використанням накопиченого фактичного матеріалу із залученням усіх теоретичних знань, певного методичного інструментарію.

Дослідження проблеми має здійснюватися на основі накопиченого і систематизованого матеріалу, групування та обробки даних, що дозволяє проводити кваліфікований аналіз, обґрунтовувати пропозиції у наступному розділі.

Тема 3. Проектна частина

Формулювання науково обґрунтованих пропозицій, проектів інноваційного характеру щодо вдосконалення управління та підвищення ефективності діяльності підприємств (установ, організацій).

3. ВИМОГИ ДО БАЗ ПРАКТИК

Практика студентів Полтавського державного аграрного університету (далі – Університету) проводиться на базах практики, які забезпечують виконання програм практики студентів освітньо-професійної програми «Економіка підприємства» другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 051 Економіка.

Базами практики можуть бути суб'єкти господарювання, незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності, фізичні особи, які проводять незалежну професійну діяльність, органи державної влади і місцевого самоврядування, громадські формування, об'єкти структурних підрозділів Університету, а також бази за межами України за умови забезпечення ними виконання у повному обсязі програм практики.

Виробнича та переддипломна практики проводяться на базах практики. Підприємства (установи, організації тощо), що залучаються для проведення практики студентів, повинні відповідати наступним вимогам:

- наявність структурних підрозділів, напрям діяльності яких відповідає спеціальностям, за якими здійснюється підготовка студентів в ПДАУ;
- здатність забезпечити виконання програми практики;
- забезпечення кваліфікованого керівництва практикою студентів;
- забезпечення належних умов для проходження практики на виробництві з дотриманням правил і норм безпеки праці, виробничої санітарії відповідно до законодавства;
- надання студентам на час проходження практики можливості працювати на штатних посадах, робота на яких відповідає програмам практики (за згодою керівника підприємства (установи, організації тощо) та за наявності відповідних вакансій);
- надання студентам права користуватися документацією, необхідною для виконання програми практики, з урахуванням політики конфіденційності підприємства (установи, організації тощо);
- можливість наступного працевлаштування випускників Університету (на загальних підставах, за наявності вакансій).

Для проведення практики кафедра формує та подає на узгодження керівнику виробничої практики навчального відділу перелік підприємств (організацій, установ тощо), які відповідають вимогам до баз практик. Даний перелік може доповнюватися підприємствами (організаціями, установами тощо), запропонованими студентами.

Укладання договорів про проведення практики студентів з підприємствами (організаціями, установами тощо) здійснюється за сприяння кафедри, не пізніше як за місяць до початку практики. Договори, укладені з базами практики, є юридичною підставою для проходження практики студентами. Строк дії договорів погоджується договірними сторонами.

Кафедра проводить розподіл студентів за базами практики не пізніше як за місяць до початку практики.

Кафедра за поважних причин може ініціювати зміну бази практики.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИК

Організаційними заходами, що забезпечують підготовку та порядок проведення практики студентів освітньо-професійної програми «Економіка підприємства» другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 051 Економіка, є:

- розробка наскрізної і робочих програм практик;
- визначення баз практики;
- укладання договорів про проведення практики студентів між Університетом та підприємствами (установами, організаціями тощо);
- розподіл студентів за базами практики;
- підготовка для баз практики інформації про обсяги, зміст, період проведення практики студентів, потреби в обладнанні та матеріалах тощо;
- призначення керівників практики;
- складання індивідуальних завдань на практику;
- проведення настановчих зборів студентам;
- підготовка звітної документації за результатами проведення практики;
- інші заходи.

Відповідальність за організацію та проведення практики покладається на ректора Університету. Загальну організацію практики та контроль за її проведенням в Університеті здійснює керівник виробничої практики навчального відділу, у навчально-науковому інституті – директор, на кафедрах – завідувачі кафедр.

Функції організаторів, керівників та учасників практики визначаються Положенням про проведення практики студентів Полтавського державного аграрного університету.

Заходи, пов'язані з організацією практики студентів, визначаються наказом ректора Університету про проведення практики студентів.

Виробнича та переддипломна практики студентів проводиться у виробничих умовах в період, що забезпечує можливість виконання студентами всіх видів робіт згідно програми практики.

На початку практики керівник підприємства (установи, організації тощо) призначає керівника від бази практики, а також забезпечує проведення студентам-практикантам інструктажів з охорони праці, ознайомлення з правилами внутрішнього трудового розпорядку бази практики, порядком отримання документації та матеріалів. Керівником практики від бази практики повинен бути фахівець, який працює на постійній основі. Кількість студентів-практикантів, яка закріплюється за ним, не перевищує десяти осіб.

На студентів-практикантів, які проходять практику на підприємстві (установі, організації тощо), розповсюджується законодавство України про працю та правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства (установи, організації тощо). За наявності вакантних місць та за відповідності змісту роботи програмі практики, вони можуть бути зараховані на штатну посаду.

Функції організаторів, керівників та учасників практики визначаються Положенням про проведення практики студентів.

Керівник виробничої / переддипломної практики від кафедри:

- розробляє методичне забезпечення практики студентів;
- забезпечує якість проходження практики студентів згідно з її програмою;
- розробляє та видає індивідуальні завдання студентам;
- контролює своєчасне прибуття студентів до баз практики;
- здійснює контроль за виконанням програми практики та термінами її проходження;
- проводить консультації щодо опрацювання та узагальнення зібраного матеріалу;
- перевіряє щоденники (додатки А), звіти з практики (додаток Б) та оцінює результати її проходження студентами;
- подає на кафедру звіт керівника виробничої (переддипломної) практики;
- здійснює виконання інших функцій, визначених законодавством та внутрішніми нормативно-правовими актами Університету.

Керівник практики від бази практики:

- здійснює безпосереднє керівництво практикою студентів-практикантів згідно з програмою практики;
- знайомить студентів-практикантів із правилами внутрішнього розпорядку та контролює їх дотримання;
- повідомляє керівнику практики від кафедри про порушення студентом-практикантом трудової дисципліни та внутрішнього розпорядку;
- контролює ведення щоденника, підготовку звіту студентом-практикантом;
- після закінчення практики складає відгук-характеристику на кожного студента-практиканта, де дає оцінку проходження практики.

Студенти, які проходять виробничу / переддипломну практику, зобов'язані:

- з'явитися на настановчі збори з питань проходження практики та звітування за її результатами;
- пройти цільовий інструктаж з охорони праці;
- отримати документи для проходження практики;
- ознайомитися з програмою практики;
- отримати індивідуальні завдання у керівника практики від кафедри;
- своєчасно прибути на базу практики;
- дотримуватися правил охорони праці на підприємстві (в установі, організації тощо);
- виконувати завдання, передбачені програмою практики;
- підготувати звітну документацію з практики;
- своєчасно подати звіт з практики та захисти його перед комісією.

5. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИК

Після закінчення періоду практики студенти звітують про виконання програми практики та індивідуального завдання. Форми звітності визначаються наскрізною та робочою програмами практики. До звітної документації відносяться щоденник практики, звіт з практики та інші.

За результатами проходження виробничої / переддипломної практики студентом подається звіт з практики разом зі щоденником на кафедру для реєстрації та керівнику практики від кафедри – для перевірки та оцінювання.

У щоденнику практики студент у хронологічному порядку відображає зміст виконуваної ним роботи під час практики з коротким її аналізом. Щоденник практики обов'язково підписується керівниками практики.

Вимоги до структури та обсягу звіту з практики наводяться в робочій програмі практики.

Звіт з виробничої / переддипломної практики захищається студентом перед комісією, яка призначена наказом ректора Університету.

Критерії оцінювання та схема нарахування балів з виробничої / переддипломної практики визначаються науково-педагогічними працівниками кафедри і вказуються у робочій програмі практики.

За підсумками виробничої / переддипломної практики проводиться семестровий контроль у формі диференційованого заліку. Диференційований залік з практики виставляється протягом перших двох теоретичних тижнів після її закінчення головою комісії із захисту звітів з практики.

Голова комісії підсумовує бали, нараховані керівником практики від кафедри та комісією із захисту звітів з практики.

Керівником практики від кафедри нарахування балів здійснюється на підставі:

- оцінки результатів проходження практики студентом, наданої у відгуку-характеристиці керівника практики від бази практики;
- оцінки якості оформлення і змістовності наповнення щоденника та звіту з практики;
- оцінки виконання інших матеріалів, передбачених робочою програмою практики.

Комісія із захисту звітів з практики нараховує бали за підсумками презентації студентом результатів проходження практики та відповідей на запитання членів комісії.

Підсумки практики обговорюються на засіданнях кафедр, конференціях, круглих столах та інших заходах, а загальні підсумки – на вчених радах інституту та Університету.

ДОДАТКИ

Додаток А

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

Студент _____
(вид і назва практики)
_____ (прізвище, ім'я, по батькові)
Факультет (навчально-науковий інститут) _____
(назва факультету/ІНІ)
Освітньо-професійна програма _____
(назва освітньо-професійної програми)
Спеціальність _____
(код та найменування спеціальності)
Рівень вищої освіти _____
(бакалавр / магістр)
_____ курс, _____ група
Форма навчання _____
(денна/ заочна)
Керівник практики від кафедри _____
(назва кафедри)
_____ (посада, прізвище, ім'я, по батькові керівника практики)
Керівник практики від підприємства (організації, установи, тощо)
_____ (посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Студент _____
(прізвище, ім'я, по батькові)
Прибув на підприємство (в організацію, установу тощо)
« ____ » _____ 20 ____ року
Наказом (розпорядженням) по підприємству (організації, установі тощо) від
« ____ » _____ 20 ____ року № ____ студент зарахований на посаду _____
(назва посади)
_____
(підпис) _____ (посада, прізвище та ініціали керівника підприємства, організації, установи тощо)
М.П.

Вибув з підприємства (організації, установи, тощо)
« ____ » _____ 20 ____ року
_____
(підпис) _____ (посада, прізвище та ініціали керівника підприємства, організації, установи тощо)
М.П.

Календарний графік проходження практики

№ з/п	Назви робіт	Тижні проходження практики						Відмітки про виконання
		1	2	3	4	5	6	
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Керівники практики:

від кафедри

_____

(підпис)

_____

(ініціали та прізвище)

від підприємства (організації, установи тощо) _____

(підпис)

_____

(ініціали та прізвище)

М.П.

« ____ » _____ 20__ р.

Загальні відомості про базу практики

_____

(назва підприємства, організації, установи тощо)

П.І.П. керівника _____

Форма власності _____

Район _____

Область _____

Місто _____

Адреса _____

Телефон/факс _____

Характеристика бази практики

_____

_____

_____

_____

Робочі записи під час практики

ВІДГУК-ХАРАКТЕРИСТИКА керівника практики від бази практики

_____

(назва підприємства, організації, установи тощо)

_____

_____

_____

_____

_____

Керівник практики від підприємства (організації, установи тощо)

_____

(підпис)

_____

(ініціали та прізвище)

М.П.

«_____» _____ 20 __ року

Висновок керівника практики від кафедри

Кількість балів _____
(цифрами)

Керівник практики від кафедри

_____
(підпис) _____ (ініціали та прізвище)

Висновок комісії із захисту звітів з практики

Кількість балів _____
(цифрами)

Дата захисту звіту з практики « ____ » _____ 20__ року

Оцінка:

за 4-бальною шкалою _____
(словами)

за 100-бальною шкалою, оцінка ЄКТС _____
(цифрами і літерою)

Голова комісії із захисту звітів з практики

_____
(підпис) _____ (ініціали та прізвище)

Додаток Б

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економіки, управління, права та інформаційних
технологій

Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

ЗВІТ

з _____ практики
(виробничої, переддипломної)

_____ (назва практики)

студента освітньо-професійної програми Економіка підприємства
спеціальності 051 Економіка
_____ курсу _____ групи другого (магістерського) рівня вищої освіти

_____ (прізвище, ім'я, по батькові студента)

База практики:

_____ (назва підприємства, установи, організації тощо)

_____ (район, область)

Керівник практики від бази практики:

_____ (посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник практики від кафедри:

_____ (посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Захист звіту відбувся _____
(дата)

Оцінка: за 4-бальною шкалою _____

за 100-бальною шкалою, оцінка ЄКТС _____

Члени комісії: _____
(посади, прізвища та ініціали)

Полтава 20 _____

